

**“SİZCE, BU KIRILMA (COVID-19 SALGINI) NELERİ DEĞİŞTİRECEK?”
ANKETİNİN SONUÇLARI VE CEVAPLARININ YORUMLANMASI**

Tolga YÜCEL

28 Mart 2020

BAĞINDAN KOPUK ve ÇORAKTA YETİŞEN ANALİZLERİN BOMBARDIMANINDA KARANTİNA GÜNLERİ

“Kuşların tutsak olmasını anlayabilir misin?”

“Ya da bir aslanın kafeste neler yaptığını düşünür müsün? “

“Elinde olmayan sebeplerle, bir çocuğun babasına sarılamadığı anlarda ne kadar üzüldüğüne kafa yorar mısın?”

Üç hafta öncesinde bu soruları sorsaydım sana, büyük ihtimalle bana “Bu dünyada romantiklere de ihtiyaç var” diyecektin. Ya da “ne kadar duyarlı bir insan olduğunu göstermek için” konuyu hızlıca; ağzının köpüklerinde koskocaman bir medeniyetin yitip gittiği bir caninin son darbesi ile ölen kadın hakkında attığın Sabahattin Ali’den bozma, Nazım Hikmet’ten kırma iki üç sosyal medya paylaşımına getirip, duyarlılığını bana gösterecektin.

Gelecek derlemecileri, lüks otellerin salonlarında toplanmış meraklı bir kalabalığa gelecek derlemeleri anlatmaya, “her şeyin çok güzel olacağını” söylemeye devam edecekti. Sistemin kendisine dokunmadan, bu dönemin kaybedenlerine ilişmeden, yine herkese bir görev yükleyerek, devam edecekti hem de. Y kuşağının bireyciliğinin üzerine inşa edilen “kendini kurtarmanın altın kuralları” temelinde yapay çıkış yolları sunup, dünyanın ahlaki dönüşümüne bir katkı sunmadan hem de... Ne gerek var ki? Öyle değil mi? Doğruyu değil, güzeli konuşmaya geldik salona. Hem biraz bir şeyler yer içeriz, sonra da dağılıp evlerimize gittiğimizde biraz konyak ya da günün yorgunluğunu atacak bir likör...

Peki ya şimdi?

Her şey, COVID-19 yüzünden mahvoldu... Bütün anlattıkları bir anda çöktü... Onlara bir seçenek kaldı; “Bugüne kadar söylediklerini inkâr et ve var olanı yeni fikir gibi anlat” ve bu sürecin suçlusu olarak da bir virüs salgını ilan et! Buna “Derlemecilerin Sürrealist Dönüşü” diyorum... Aydın namusunda, ticari kaygı olmadan bütünsel bir okuma yapmak vardır. Bir entelektüel faaliyete bununla başlamamışsan, bir virüs gelip bütün külliyatını bir anda boşa çıkarıverir. Trafik kazasında “trafik canavarı” suçludur. Statlardaki şiddette “holiganlık”, güzel bir geleceğin önünde de bir virüs engeldir.

Tarih son on yıldır olanca gürültüsü ile kırılıyor. Hem de bazılarımız Boston Dynamics robotlarının taklalarını heyecanla paylaşıyor oluyor bu... Devam kuşağı olmayan bir nesil, kendi meselelerinin önüne dünya meselelerini koyuyor. Şu anda yönetim kademelerinde olmamalarından dolayı kırılmayı bu kadar erken beklemiyorduk sadece. Gelecek ile ilgili bir analiz yaparken; tarihten, sosyolojiden, dünyayı şekillendiren ana görüşlerden ve insanlığın

şekillendirdiği medeniyetin bugününden veya yakın geçmişinden bahsetmeden başarılı olabileceklerini mi sanıyorsun?

Hiç unutmuyorum. Yaklaşık bir sene önceydi. Yine mart ayı... “Son İnsan-Dijital Bir Gelecekte Hayatta Kalmanın Yolları” kitabımın yayımlanmasından dört ay sonra... Kitabın içindeki tespitleri anlattığım bir konferanstı. Yeni çatışma noktalarından, teknolojinin ve dijitalleşmenin sağladığı hızla ve büyümedeki eşitsizliğiyle yaratacağı mutsuzluktan bir gelecek fotoğrafı çizdim. Tükenen kaynakların bir sonraki neslin yaşam anlayışını, ahlaki tercihlerini ve fonksiyon odaklı yeni limitlerini değiştireceğini anlattım. Bugünlerde “Dünyada hepimiz aciziz, daha eşitsiz ve kötü günler bizi bekliyor” diyen bir konuşmacı, benim sunumumun ardından, kendi sunumuna başlarken “Tolga’nın da farklı görüşleri var tabii, o geleceğe pesimist bakıyor. Bence her şeyin çözümü bulunacak, insan ömrü uzayacak, dünya daha güzel bir dünya olacak, gelecek güzel gelecek” diyordu.

Neyse, boş ver. Biliyorum korkuyorsun.

Nefes almaya çalışıyorsun, anlamaya ve dinlemeye çabalıyorsun... Zaten, bizim cenahtaki canlı yayınların bu kadar artmasının, bir anda yüzlerce webinar duyurusunun, gazete haberinin veya röportajın ortaya çıkmasının sebebi de bundan... Senin korktuğunu ve soruların olduğunu anlıyoruz. Bağından kopuk konuşanlar değişmiyor. Analizlerin yetiştigi çorak derlemelerde bir değişiklik yok. Geçmiş ile devamlılığı olan şeyler anlatmıyorlar. Depremlerden sonra ortaya çıkan jeologlar, ekonomik krizlerden sonra her gün ekrana çıkan iktisatçılar veya büyük bir terör saldırısından sonra olayın neden olduğunu anlatmaya çalışan güvenlik uzmanları gibi... Malumu ve olanı anlatırken, gidemeyecekleri salonlar yerine, yeni bir kanal bulup hayatlarına devam etme derdinde herkes. *(Fikri takipte kendi görüşleriyle tutarlı olanları ve bütünsel bir şekilde işin derinliğinde yüzenleri bu işin dışında tutuyorum)*

Bu salgının kara bir bela olmasından sonra bir canlı yayını ben de yapayım mı, diye çok düşündüm. Sonra vazgeçtim. Çünkü sağlık açısından yarattığı büyük felaket ve sonrasında ülke ekonomilerinin yaşayacağı büyük durgunluk dışında yıllardır gelmekte olan kırılmayı değiştirecek bir yanı yok. Kırılmanın yaşanma süresini ve dertlerini hızlandırdığı kesin. Bu virüs salgınının bize bugün söylediği yeni şey “kırılma daha hızlı, acılı ve erken olacak” ... Anlatılan resimler, eski albümlerde olan resimler zaten. Sadece X kuşağı bu fotoğrafları yeni görüyor.

Sana bir önerim var; bu dönemi “ileride ticaret nasıl olacak?”, “işlerimizi nasıl yapacağız?”, “Yaşamımda neler değişecek?” diye geçirme... Ona çokça vaktin olacak. Uzunca bir süredir, sosyal medyada binlercesiyle sohbet etsen de yalnızdın. Şimdi kendinle baş başasın...

Bence geleceği değil, geçmişi düşün. Bir sonraki kuşağın sana soracağı acı ve sert sorulara, kendin için değil insanlık için cevaplar ara. Hayat değişecek, doğru! Ama virüs yüzünden değil. İş yapma biçimleri değişecek, doğru! Ama virüs yüzünden değil! Bugüne kadar yapmadıklarımız yüzünden değişecek çoğu şey... Yeni ve daha iyi diye vazgeçtiklerimizin yerine koyduğumuz şeyler yüzünden değişecek! Bu değişimin hepimiz için iyi ya da kötü olması, bugün düşüneceklerine ve alacağın kararlara bağlı. Yüce insanlık duygusu “evde canım sıkıldı” noktasına geldi dayandı bile. Bundan önceki afetlerden, krizlerden veya problemlerden çıkmış insanoğluna bakarsan, ne demek istediğimi anlayacaksın. Kendi

bacağımızdan asılacağımız bir geleceği değiştirecek olan sensin. Ama meselen yarın değil, bugün olmalı... Elini yıkamayı hatırladın... Aciz olduğunu gördün...

“Av ile avcı arasındaki duvarın incelmesinde, yeni kırılma noktaları belirleyici olacak. Bu kırılma noktaları, geleceğin şekillenmesinde ve insanın alacağı “yeni gerçekliğe bağlı” çıktıya şekil verecek. Bugün yaşadıklarımız ve yaptıklarımız geleceğin kırılma noktalarını oluşturacak.” – Son İnsan / Dijital Bir Gelecekte Hayatta Kalmanın Yolları

Bu arada, her şeyi bilemeyeceğimi bilecek kadar yaşlıyım. Ama bugüne kadar elde ettiğim bilgiler ışığında geleceğin, bugünün meselesi olduğuna inanıyorum. Bireylerin neler yapacağını söyleme döneminin geçtiğini ve insanlığın ortak bir çözüm için çalışması gerektiğini bir kitapla anlatalı iki yıl oldu. Bu yüzden, ben de havalı şeyler yapmak yerine; Twitter, LinkedIn ve Whatsapp ekosistemimde bulunan akademisyen, oyuncu, prodüktör, iş insanı, kanaat önderi, üst düzey yönetici ve beyaz yaka çalışanlara Survey Monkey üzerinden 10 soruluk bir anket gönderdim. Bu insanlar, sinema, sanat, akademi, fintek, yayıncılık, finans, e-ticaret, imalat, medya, vb. sektörlerin temsilcileri olduğu için neler düşündüklerini merak ettim.

Anketin sonuçlarını yorumlarken, yeni bulduğum şeylermiş gibi bir şeyler yazıp çizmeyeceğim. Her sorunun cevabı ile ilgili Kasım 2018’de yayımlanan “Son İnsan-Dijital Bir Gelecekte Hayatta Kalmanın Yolları” kitabımdan alıntılar yapacağım. Bu yöntemle amacım, bu kırılmanın;

- a) çoktan başladığını,
- b) yeni nesille birlikte daha fazla vücut bulacağını,
- c) eşitsizliğiyle birlikte adına medeniyet dediğimiz şeyin insanların bir ürünü olduğunu,
- d) yeni değil, daha önce söylediklerinle tutarlı bir okumayla anlaşılacağını anlatmak olacak.

Sorulara ve cevaplarına geçmeden önce kitaptan bir başka alıntı ile başlayalım:

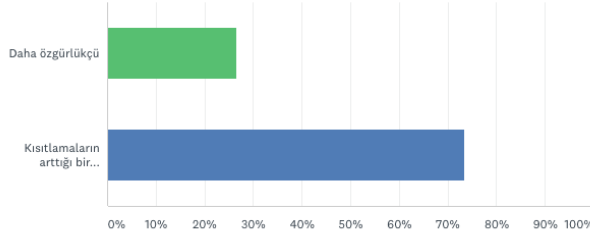
“Bir masanın üzerinde onlarca çeşit yemeğin durduğunu ve o yemeklerin üzerinde fiyatlarının asılı olduğu kartların varlığını düşünün. Masada toplam 50 bin dolarlık yiyecek var... Çeşit çeşit... Eskiden sadece komşunuzun yaptığı lokmayı yiyebilirken, dünyanın dört bir yanından yiyeceklerin mahallenizin meydanına her gün geldiğini düşünün. Bir kusur ekleyeyim bu örneğe; cebinizde sadece 10 dolar var.

Şu soruyu sorun kendinize: “Eskiden farklı yemek dendiği zaman, sadece komşumuzun yaptığı lokma gelirdi aklımıza. Şimdi ise dünyanın dört bir yanından yemeğe erişebiliyoruz. Bu imkânlar olmadan, nasıl yaşıyorduk?”

Anlamalı geldi mi?

Bugün dünyada yaklaşık 2,1 milyar insan, halen temiz suya erişemiyor. Kirli su nedeniyle dakikada 7 kişi ölüyor. Her gün 4 bini aşkın çocuk ishalleri hastalıklardan ölüyor. Yine yaklaşık 900 milyon kişi okuma yazma bilmiyor. Halen, dünyanın 80 ayrı bölgesinde çatışma var. Son 50 yılda savaşlarda ölenlerin sayısı 60 milyon dünya vatandaşı. Dünya silah endüstrisinin toplam hacmi 1,5 trilyon dolara yaklaşmış durumda. Eriştik de neye eriştik?”

S.1: Sizce ileride daha özgürlükçü mü yoksa kısıtlamaların daha arttığı bir dünya mı olacak?

Yanıtlayan Sayısı: 150

Daha özgürlükçü	%26,67	40 kişi
Kısıtlamaların arttığı bir dünya	%73,33	110 kişi

"...Bireylerin, toplumlardan ayrıştığı özgürlüklerin ve çirkinliklerin aynı anda insanı şekillendirdiği bir kırılma çizgisinden bahsederken, "Batı" veya "Doğu", "genç" veya "yaşlı" gibi tanımlamalar anlamını daha da fazla yitirmekte. Modern insan olarak tanımlanan "homo sapiens" evrim geçirip başkalaşırken kendi DNA'sından bir parça verdiği, homojen bir yapının özgün bir parçası haline gelebilecek mi? ..."

"... "Özgürlük mü, güvenlik mi?" "Yalnızlık mı, kalabalık mı?" "Yakınlaşma mı, kişisel alan ihlali mi?" "Genelleşme mi, kişiselleşme mi?" "Çoğulculuk mu, özgünlük mü?" "Adalet mi, hakların sınırlandırılması mı?" "Sosyalleşme mi, bireyselleşme mi?" paradokslarının gölgesindeki gri alanda; farkında olmadan geleceği bugünden şekillendiriyoruz aslında..."

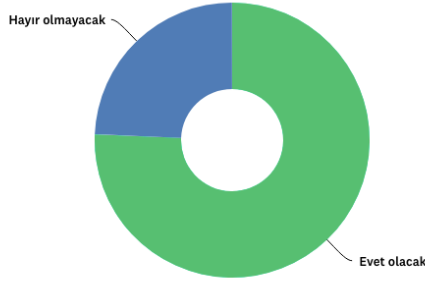
"...Uluslararası şirketlerin yerine, devletlerin ekonomilerle ilgili kararlarda daha etkin olduğu bir döneme giriyoruz. Bu yüzden siyasiler, özellikle sağ parti temsilcileri, hitap ettikleri toplumların duygusal bir değerlendirme ile tüm dertlerin göçmenlerden kaynaklandığını hissettiğine tüm güçleri ile inanıyorlar. Ya da burada siyasal veya milliyetçi bir rant olduğunu düşünüyorlar. Ancak, önümüzdeki dönemde dertlerin kaynağı gerçekten göçmenler mi olacak? Liberal bir dünyada, hani hangimiz istersek, istediğimiz yerde katma değer üretebilecektik? ..."

"... Teknolojinin insanın refahına ve mutluluğuna hizmet edebilmesi için, insanın üzerinde bir baskı oluşturmaması gerek. Uluslararası çerçevelerde düzenlenmiş işçi-işveren sözleşmeleri (ILO, Uluslararası İşçi Örgütü bünyesindeki sözleşmeler vb.) genelinde mesai saatleri ve ücretlendirme, fikri ve sınai hakların korunması, sosyal devletin yeniden tanımlanması, mahremiyet, kişisel özgürlük ve güvenlik dengeleri gibi temel konularda geleceğin meseleleri için bugüne ait ilkeler ve prensipleri içermelidir..."

"... Gelecekte devletlerin en önemli meselelerinden biri de ekonomi yaratmak olacak. Şirketler ve yetenekliler kendi ekonomilerini yaratırken, dönüşemeyen sıradanlar için görev devletlere düşecek. İlerisi için şu çok net: Nasıl tarım toplumuna geçişte ortaya çıkan yeni meselelerle insan kendinden bir şeyler kaybetmişse ya da sanayi toplumuna geçişte, insan bazı özgürlüklerinden fedakârlıkta bulunmuşsa, bilgi toplumuna geçişte de birileri bedel ödemek zorunda kalacak..."

"...Liberaler ile muhafazakârların ölüm kalım mücadelesi yatmaktadır. Bireylerin bazı haklarının kısıtlanması, özgürlüklerin belli koşullar için askıya alınması, toplumsal işleyişin sürdürülebilmesi için bazı kuralların esnetilmesini de bu çatışmanın temel konuları olarak görebiliriz..."

S.2: Sizce yeni neslin bir önceki nesille ilgili temel meseleleri olacak mı?

Yanıtlayan Sayısı: 148

Evet olacak	%75,68	112 kişi
Hayır olmayacak	%24,32	36 kişi

“... Y Nesli ve Millenials, “ben” merkezli yetiştirildiler. Dünyanın liberalleşmesine paralel olarak ortaya çıkan bireyselleşmenin etkisinin en fazla hissedildiği nesil, bu iki nesil. Ancak, bu nesiller kendine odaklandığı için, dünya ile bağı kopuk, bütüncül meselelerden uzak bir yeni insan türüne dönüştüler...”

“... Z Nesli ise bağımsız ama bir arada yaşıyor. Dijital dünyanın kaldırdığı sınırlarla birlikte, en çok birbiri ile etkileşim halinde olan nesil, bu nesil... Kendini ifade edebilmek en önemli sorunları iken, ait oldukları klan ile dünya meseleleri ile de ilgili yetişiyorlar; küresel ısınma, iklim değişikliği, savaşlar, göçler ve insani meseleler...”

“...Teknolojiyi, insanlığın faydasına kullanmayı önemsiyorlar. Büyük paralar kazanmak değil, büyük işler başarmak onlar için daha önemli. Sistemin yaşayacağı en büyük tehlike de bu. Belki de sistemin, dijital elit yaratmaya çalışmasının ardında da bu yatıyor...”

“... Bugünden başlamış bir mücadele var nesiller arasında. Hem de öyle basit ahlaki değerler üzerinden değil. Dünyaya bakış açısı ve temel konular üzerinden. Yani bizim nesil, karar verici olmaktan çok ya uygulayıcı ya da etkilenen olacak. Başka bir anlayışın kararları aldığı dünyada, bizim neslin uyumsuz kaldığı durumlar için belirleyici olma pozisyonu ortadan kalkacak...”

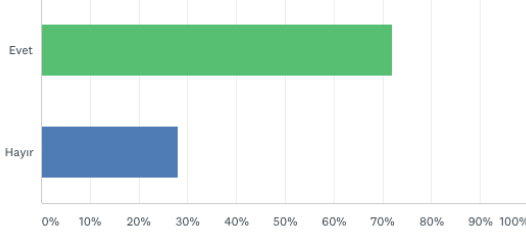
“... Yoksa, giderek fonksiyon odaklı yetenekliler ile kaybetmeyi yaşayan sıradanlar arasına sıkışmış bir neslin yaşarken ölümüne şahit olacağız...”

“... Değerlerin değişimi ile birlikte, doğum günü kutlar gibi “ölüm günü” (yetersizliğe bağlı olarak, fonksiyonunu yitirmiş olan yaşlının ölüm tercihinin, sevdikleri ile birlikte bir törenle kutlanması) kutlanması gündeme gelecek. Yaşam süresinin uzaması ile birlikte, bizim nesil daha fazla yaşayacak. Ama geliştiremedikleri yetenekleri, onların mutlu ve uyumlu bir yaşam sürmesinin önünde engel oluşturmaya başlayacak. Toplu rehabilitasyon merkezlerine hazır olmakta fayda var. Bu merkezleri, düşük enerji ile yaşatılan, sanal bir dünyada yaşamayı kabul etmiş (belki de bir insanın 1980’lerde yaşadığını zanneden düzenli sanal gerçeklik yolculuklarına çıkma hali) insanların toplandığı mutluluk merkezleri olarak da görebileceğiz...”

“... Dünyanın en büyük problemi bu mutsuzluk olacak. Değişimin takipçisi olan yeni bir nesil ile depresyonda yaşayan bir önceki neslin veya sıradanların aynı zaman diliminde varlığı, gelecek için “tekil” analizler yapan fütüristlerin henüz gündeminde değil...”

“... Genç olmak yaşlılar için, yaşlı olmak ise gençler için temel bir mesele halini alacak. Burada genç ve yaşlı kavramının “uyumlu” ve “uyumsuz” olarak ele alınmasında fayda var. Veya bu kavramı “yetenekli” ile “sıradan” olarak da isimlendirebiliriz...”

S.3: Yeni yetenekler kazanması gereken insanoğlu "yetenekliler" ve "sıradanlar" diye ikiye bölünecek mi?

Yanıtlayan Sayısı: 150

Evet	%72,00	108 kişi
Hayır	%28,00	42 kişi

“... Teknolojiye erişim becerisi, sahip olduğu yetenekleri geleceğe göre hazırlayan insanlar “yetenekliler” sınıfını oluşturuyor. İleride de biz büyük ihtimalle bu sınıfı dijital elitler olarak tanımlayacağız. Bugünün devletlerinden, şirketlerinden ve toplumlarından daha büyük bir güce sahip bir hegemonik iktidarın uygulayıcıları olarak yaşamlarına devam edeceğini düşündüğüm yetenekliler, sahip oldukları becerilerle üretim ve sermaye masasında söz sahibi olacaklar...”

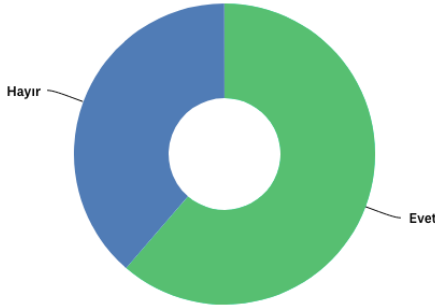
“... Bugünden bakarsanız, iyi eğitilmiş ve dijitalleşme sürecine adapte olmuş bu grup ile dijitalleşmenin getireceği dönüşüm karşısında sahip olduklarını da kaybedecek, bu sebeple de bir direnç oluşturacak sıradanlar arasında bir çatışma yaşanacak. Bugünün siyasi tercihlerine bakarsanız, aslında yetenekliler “gaz”, sıradanlar ise “fren” pedalına basıyor. Donald Trump’ı karikatürize etmenin insanı rahatlatmış düşünülse de frene basan Amerikan sıradanları, alınan kararların kendileri için ne kadar belirleyici olduğunun farkında. Bu kararlar, ABD’nin gelecekteki varlığını ne kadar etkiler bilmem ama, bugünlerde ticaret savaşları diye gördüğümüz atışmanın temelinde, sıradanların maliyetinin devletler tarafından karşılanacağı gerçeği var. Duvarları yükseltip, ulusal devlet ruhuna dönüş, herkesin kendi bacağından asıldığı “o an” geldiğinde, insanın ölümünü ne kadar geciktirir cevabı için şimdilik bir ara çözüm gibi kullanılıyor. Bu çatışmanın konusu; teknolojik gelişmelere adaptasyon olacak...”

“...Bugünün çatışma noktalarından biri de refahın paylaşımı ve üretim şekillerinde yaşanacak değişimde olacak. Dijitalleşme ile birlikte, dünyada büyük değişimlerin önü açılıyor. En azından bu değişimlerin yayılma hızı, önceki yüzyıla göre çok daha yüksek. Bu da devletlerin olmadığı, geleceğin dünyasını şekillendirebilecek bir hegemonik iktidarın kuvvetlenmesi riskini artırıyor. Yeteneklilerin hizmet ettiği, sıradanların bir alt sınıf olarak konumlandığı bir geleceğin çatışmalarını bugünden yaşamamızın sebebi de bundan. Bir küçük sanayicinin veya Afrika’nın bir bölgesinde el işi üretip satan bir kooperatifin anlamını yitirdiğini düşünen refahın elitleri ile (sermaye ve dijital elitler) diğerleri arasında bir büyük çatışma yavaş yavaş filizleniyor. Kaynakların azalması, yeni neslin değer yargılarında “dünyada sahip olduğun fonksiyon” kavramının önem kazanması, “diğerlerinin” yaşaması için büyük bir tehlike oluşturuyor...”

“...Katma değer üretme potansiyeline sahip yetenekliler dijital elit olmayı hayal ederken, yeni çağ sıradanların rehabilitasyonunu unutacak. Önlerine konulan eğitim sistemini tercih etmek zorunda olan sıradanlar, iş hayatına girdiklerinde umdukları geliri elde edemeyince tüketme çılgınlığına, kendi değerlerini ve ahlaklarını satarak katılacaklar. Bu yolda, telef olan yüz binlerce insan giderek sorun olmaya başlayacak...”

“... Acaba ileride, yetenekliler ile sıradanlar aynı muameleyi mi görecektir? Fazlalık olduğu düşünülen insanlar, suyun ve yiyeceğin olmadığı bir dünyada mı bırakılacaklar? Boşluk içinde bir su birikintisi yanında yaşamaya çalışan insanlar topluluğu... Onlara yüz milyonlarca “su mültecisi” diyeceğiz belki... Terörden ve savaştan yer değiştiren insanlık su bulmak için mülteci olacak. Bir de bu açıdan bakalım... Belki de gelecek, hepimiz için güzel gelmeyecek...”

S.4: İklim krizi, COVID-19 gibi temel insanlık meseleleri için, insanlık sizce ortak ve uluslararası çözümler üretebilecek mi?

Yanıtlayan Sayısı: 150

Evet	%61,33	92 kişi
Hayır	%38,67	58 kişi

“... Burada sorun, konunun gelecekle ilgili olmasıdır. Konunun “bireysel” algılanması, uluslar üstü bir çözüm arayışının önünde de bir engel oluşturmaktadır. İnsanlığın “ortak ve mutlu dünya” arayışının amacını yitirmesiyle birlikte, bu algılama bu tip kurumları (Birleşmiş Milletler), insanlığın temel sorunlarına çözüm üretme konusunda engelin kendisi haline dönüştürmüştür...”

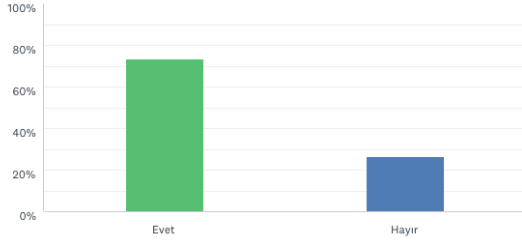
“...Ancak, insanlığın kendini göz göre göre öldürme ve yok etme sürecinde bu örgütün yapabileceği çok şey var. En azından, dijitalleşmenin oluşturacağı bu girdabı çözmek için böyle uluslar üstü bir örgüte ihtiyaç var. Elimizdeki bu yapılanmayı daha aktif kullanarak, yeni normlar, yeni sözleşmeler ve yeni ilkeler belirlemek için kullanabiliriz. Çünkü, mücadele gücünü gün geçtikçe yitiren ve kendi sonunu kabullenmeye giden bir insanın, yalnız ve tek başına çözebileceği bir sorundan bahsetmiyoruz. Sivil toplumu organize edebilecek, büyük küresel şirketlerin, kamu gücünün özgürlükçü bir alanda kalmasını sağlayabilecek; bunu yaparken de “sıradan insanın” yaşayabilmesi veya ihtiyaç kadarınca dönüşmesini yönetebilecek bir yapıya ihtiyacımız var...”

“... Toplumun her kesiminin ortak çıkarlarının gözetileceği bir kanun yapısından bahsediyorum. Hem bilgiye dayalı teknolojinin daha fazla üretileceği, yaratıcılığı ve girişimciliği destekleyeceği ve dönüştüreceği, hem de dijitalleşmenin olumsuz etkilerinden insanı koruyacağı bir mekanizma... Bu ikisinin bir arada yürüyeceği bir planlamadan bahsediyorum. Neyin, ne zaman, ne kadar, nasıl ve niçin yapılacağını ana prensiplerinin ve sayısal hedeflerinin belirleneceği bir “ulusal dijital dönüşüm planı” diyelim bunun adına...”

“... Sıradanların sayısını azaltmak ve dönüşemeyenlerin maliyetini düşürmek için bu çok önemli. Yeniden yapılacak sosyal devletin, ömrü uzamış insanoğluna yeni yetenekler kazandıramaması halinde yükü büyük olacak. Günümüzde, bu yükü hafifletmek için algoritmalarla düşünen ve sistem kurabilecek düzeyde insan yetiştirmek için bazı ülkeler çalışmaya başladılar bile...”

“... Korkmuş insanlardan, birer yürüyen robot yaratmak her zaman daha kolaydır. Ortalama eğitim düzeyi düşük insanlardan daha rahat kontrol edilebilen bireyler yaratmak daha güvenlidir. Ancak bu şimdilik, bir huzur yaratsa da sürdürülebilir değildir. En azından insan için, gelinecek noktada bu kitabın konusu olan sona yaklaşmanın ötesinde bir fayda yaratmaz...”

S.5: Bu kırılmadan kapitalizm yara alır mı?

Yanıtlayan Sayısı: 150

Evet	%73,33	110 kişi
Hayır	%26,67	40 kişi

“... Hatırlayalım, 2007 yılında düzenlenen Davos Zirvesi’nin gündemi “Ahlaklı Kapitalizm” iken, 2016’da gündem “Gelir Adaletsizliği” olmuştu. 2017’de ise ana tema “Sorumlu Liderlik”ti. Anlayacağınız teknolojinin hızla gelişmesi ve refahın sayıca çok daha az bir kitlenin elinde toplanması sorununa daha duyarlı olan sol dünya görüşüne hâkim gençlerle, kendi bilgi ve donanım çaresizliğinde işlerini kaybetme riski olan orta yaşlı muhafazakârların dünyayı yeniden şekillendirme koalisyonu ile karşı karşıyayız...”

“... Uluslararası firmaların, kendi AR-GE işbirlikleri ile ürettikleri “hibrit ürünler” birer lüksten, ihtiyaç haline dönüşürken, kapitalizm kendi kavramlarını da beraberinde üretiyor. 2008 krizinden sonra hızlanan ve piyasayı (Keynesyen bir yaklaşımla) canlandırması hedeflenen “elektrikli otomobiller” veya “akıllı otomobiller” piyasasının temelini “iklim değişikliği” kavramı ile paralel gittiğini fark etmişsinizdir...”

“... Kapitalizmin kendini yenileme kabiliyetinin bir sonucu olarak hayatımıza girmiş olan “statü” kavramı, teknolojinin gelişiminin hızı ve yayılımı ile doğru orantılı olarak en önemli ihraç ürünü haline geldi.

Bazı şeyleri kaybediyoruz. Başkaları ise bazı şeyleri kazanıyor.

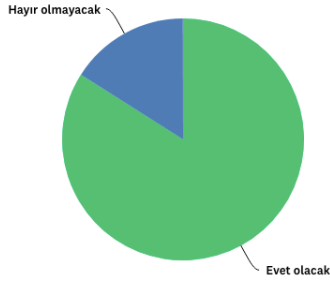
Kontrollü bir gelişim süreci planlanmayınca, uyan uyabildiği kadar, elinden geldiğinin en iyisini yapmaya çalışıyor. Ama deneme-yanılma ile başlayan bu süreç, belli bir zaman sonra, “asıl amaç” olmaya başlıyor.

Herkes, birbirine bakarak öğrendiklerini yaparken, ortaya çıkan kolektif sonuç karman çorman bir hal alıyor. Tekrar söylüyorum bazı şeyleri kabullenme zamanı geldi bence... Bizim nesil “ölüyor”. Her sosyolojik ankette, “geçmişe özlem”in cevaplar arasında bu kadar yüksek çıkmasının sebebi de bu. Ya da, kendilerine ayrılmış vakitlerde “Retro” akımının etkisinde, çocukça buluşmaların temelinde de bu var...”

“... İçinde dinamik bir yayılım barındıran her şey, kendi aygıtlarını da oluşturur. Eğer bu aygıtlara erişim ucuz, kolay ve anlaşılır ise bir kavramın, bir fikrin, bir buluşun küresel hale gelmesinde engeller yok denecek kadar azalır.

İnsanların özgür iradesi ile önlerine konulan seçenekler içinde tercih yaptıklarını düşünürsek, tüketim akımları dışında bir tercih aramak, insanın egosunun devamlılık ilkesine aykırıdır.”

S.6: Limitler, ön yargılar ve ahlak anlayışlarında gözle görünen ve mevcudun tam tersi bir şekilde değişim olacak mı?

Yanıtlayan Sayısı: 150

Evet	%84,00	126 kişi
Hayır	%16,00	24 kişi

“... Tüm bu kırılma noktaları, insanın değişiminde öncü rol oynayacak. Aile yapıları ve otorite anlayışı değişecek. Tutuculuk yeni bir hal alacak. Zenginler daha tutucu olurken, daha alt gelir grupları ise ahlaki çöküntü yaşayacaklar. İnanç sistemleri, din anlayışı başka bir şekle bürünecek. İnsanların verdiği sosyolojik tepkiler, bugünkünden çok farklı olacak. Önyargılar ve limitler, bugünden farklı bir yapıya kavuşacak. İyi olan kötü, kötü olan iyi, helal olan haram, haram olan helal, sevap olan günah, günah olan sevap olabilecek. Önyargı ile baktığımız şeylere daha toleranslı, daha toleranslı baktığımız şeylere ise katı önyargılarla bakabilecek duruma geleceğiz. Gerçek buz üstüne yazılan bir yazıya dönüşüyor. İşte bu yüzden, bugünümüzü daha iyi okumamızda fayda var...”

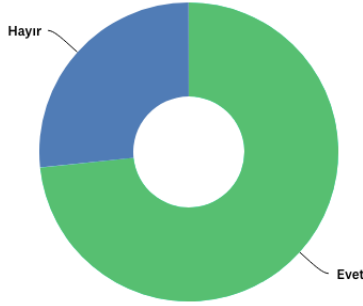
“... Peki, bu sürecin en önemli kaynağı insan mı olacak? Hazırlanmadıysanız, bu sorunun cevabı meçhul. Şanslı bir azınlığın, uluslararası başkentlerde üretilen bilgiye sahip olması veya bunlar hakkında içerikler üretmesi ne yazık ki, bizim dijital dönüşüm sürecimizi ateşlemeyecek. Sadece, bazılarıımıza kuyruğun önünde daha iyi bir yer verecek. Konu “azınlık” olduğu zaman, bir şeyin zararlı yönlerini tartışamazsınız bile. Zaten sağdan say 50, soldan say 50 kişi olunca, bir aidiyet duygusu da kendiliğinden oluşuyor. Bu dönüşümü sağlayacak olan toplumun “özgür ve limitsiz düşünce ile tasarlama”, hatta “hayal kurma” becerisini kurumsallaştıramadığımızda, geometrik olarak sistem dışında kalan çoğunluk oyuna katılmadan başarı elde etmemiz biraz zor görünüyor...”

“Akıllı cep telefonları ile önemli bir geçiş süreci içindeyiz. “Oyun” kavramı, bizi geleceğe hazırlıyor. Oyunlaştırma uygu- lamalarına baktığınızda, insanın sanal bir gerçek gibi kabul ettiğini, bunu yaparken de aldığı tadın kişisel bir tat olduğunu anlıyoruz. Toplamların, kültürlerin, inançların farklılaşacağı bir kırılma yaşıyoruz.”

“... Bir de tüm bu düzenin dışında, teknoloji üretme becerisi olmayan ve sisteme entegre olma trenini en baştan kaçırmış toplumlar olacak. Yakın gelecekte onlara birer “fazlalık” olarak bakılacak. Dünyanın kaynaklarını tüketen ve başarısız olarak tanımlanan bu toplulukların da yok edilmesi, neredeyse olağan bir gerçek haline dönüşecek...”

“... Hep aynı yere gelip tkanıyoruz. Yapay zekâ ile doğrudan konuşabilen bir insan beyni yaratmaya çalışanların ya da insan beynini dijitalleşmeyi hedefleyenlerin dönüştüreceği insan kimler olacak? Sıradanlar mı? Yetenekliler mi? Zenginler mi? Fakirler mi? ...”

S.7: Bu kırılma sonrasında sosyalleşmenin şeklinin kalıcı olarak değişeceğine inanıyor musunuz?

Yanıtlayan Sayısı: 150

Evet	%73,33	110 kişi
Hayır	%26,67	40 kişi

“... Yapay zekânın geldiği noktada, markalar artık insan hissi vermek adına sosyolojik çalışmalar yapıyor. Japonya’da robotları yoruluyor diye üzülen, kendi cinsel robotu ile otellerde konaklayan insanların olduğu bir çağda, bu gerçekten çok zor. VR gözlüklerin hayatımıza girdiği bu dönemde, bir sonraki neslin tatillerini sanal gerçeklik ile yapmayacağını garanti edebilir miyiz? ...”

“... Ancak karşı karşıya kaldığımız nesil ise devam nesli değil. “Z Nesli” diye adlandırılan bu nesil, daha önceki nesillerin sahip olduğu değerlerden yoksun, kendi etkileşimleri ile oluşturdukları bir değer kümesi ile büyüyorlar. Youtube bizim için bir video platformuydu; onlar için en çok kullandıkları arama motoru... Youtube’a okuldan daha çok güveniyorlar...”

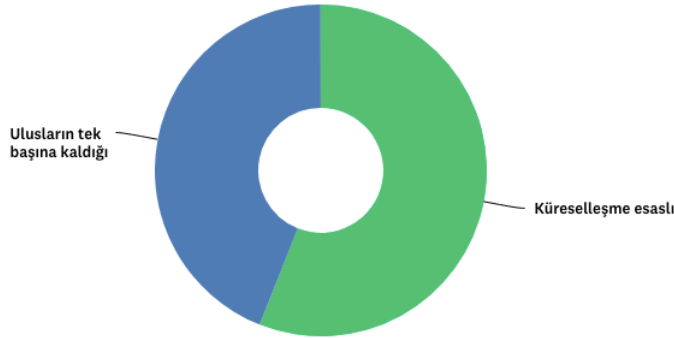
“... İlişkiler emek isterken, sanal dünyada bir “ekle” butonu ile emeksiz bir şekilde “kalabalık” yaratabiliyorsunuz. Yeni çağın korkak bireyleri kendi çemberinin içine bolca insan sokmak yerine, korunaklı ağlarda dolanmayı ve vakit geçirmeyi artırdıkça, kendi çemberinin içi boşalıyor. İlk başlarda bu duygu ve oluşan “kalabalık” algısı bireyin karanlık korkusunu yeniyor. Bir mesajla, “İyi geceler-gülücük” içerikli onlarca mesaj alabiliyor. Ama gece yatağa tek başına girmeye devam ettikçe, uyuşturucu almış bağımlı misali yavaş yavaş teknolojinin yarattığı bu kalabalığın, ruhundaki incinmelere yararlı olmadığını görüyor...”

“... İnsan, en nefret ettiği kişiye mahkûm oluyor: Kendi içindeki ötekine...Bir insanın, içsesine hükmeden ve bütün hatalarını veya bütün eksikliklerini bildiği biriyle sürekli konuşması kadar can acıtan bir işkence türü yoktur herhalde. Paradoks da burada başlıyor. Kendi “ötekisine” mahkûm edilmiş birey, kendisinden kurtulmak için, sanal bir dünyada yaşayan ve kendi ötekisine mahkûm edilmiş diğer kalabalıklarla paylaşımın “açık görüş” olduğuna inanmaya başlıyor...”

“... Kırbaç Kasırgası gibi büyük doğa olaylarının yaşanmaya başlanması, buzulların erimesi ile ilgili uydu görüntülerinin zaman zaman ortaya çıkması ile birlikte gündeme gelse de insanlık inatla iklim değişikliği için kalıcı bir çözüm üretmiyor. Ama “insansız” üretilen çoğu şeyin ileride, kapalı mekânlara hapsolmuş bir nesil için üretildiğini bilmemizde de fayda var...”

“... Anlayacağınız, siz tüketiyorsunuz; sonrasında biten ürün, otomatik olarak evinizin terasına veya balkonuna insansız bir zincir ile geliyor. Peki ya üreten insan? Yeni yetenekler geliştirmemiz gerektiği kesin... Yeni bir çağın içine giriyoruz, ileride torunlarımıza anlatacağımız bir göç halindeyiz. Yeni-eski, doğru-yanlış, kullanışlı-kullanışsız, iyi-kötü, güzel-çirkin, tüm kavramların allak bullak olmaya başladığı yılları yaşıyoruz...”

S.8: Küreselleşme esaslı mı yoksa ulusların kendi başına çareler üreteceği mi bir geleceği öngörüyorsunuz?

Yanıtlayan Sayısı: 150

Küreselleşme esaslı	%56,00	84 kişi
Ulusların tek başına kaldığı	%44,00	66 kişi

“... Kitabın, son bölümünü yazdığım günlerde, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres’in, BM’nin tarihinde ilk defa bütçesinin tükenmek üzere olduğu ve nakit akışının yılın bu zamanında hiç bu kadar düşük olmadığı açıklaması ne demek istediğimi daha iyi açıklıyor. Bu açıklamanın altında yatan neden daha da umut kırıcı... Sorun, üye ülkelerin BM aidatlarını ödememesinden kaynaklanıyor... Açıklamasında Guterres, BM üyesi 193 ülkeden sadece 112’sinin örgüte yıllık ödemelerde bulunduğunu söylüyor. BM’ye ödeme yapmayan ülkeler arasında örgüte en fazla finansal katkı sağlayan ABD de yer alıyor. BM’nin 5,4 milyar dolarlık genel bütçesinin yüzde 22’sini ABD karşılıyor. BM’nin yönetim ve bütçe konularında reform yapması gerektiğini sık sık dile getiren ve “bütçede adalet” çağrısı yapan Trump yönetimi, 2018-2019 mali yılında BM’nin bütçesine aktaracağı kısımdan 285 milyon dolar azaltma kararı almıştı. Demek ki, üye ülkeler de bu örgütün kendileri için işlevini kaybettiğini düşünüyorlar...”

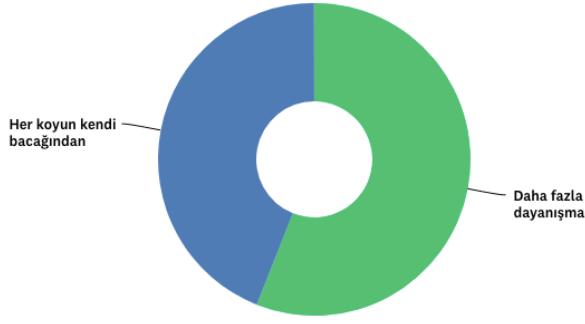
“... Sorunlar, “fazlalaşmadan” ve insanın kendini öldürmesini beklemeden, ortak bir dönüşüm sürecini yönetmeliyiz. Küreselleşmenin, bizim adımıza ortak bir karar vericisi olmadığı için, içine düştüğümüz durum ve yarattığımız yeni dertlerle oluşan eşitsizlik ortada...”

“... Tüketim çılgınlığının bir anda yok olacağına inanarak, bütün insanlığın kültür, sanat ve yaratıcılıkla bezeneyeceğini düşünüp, geleceğin herkes için güzel geleceğine inanmaya devam mı edeceğiz? Başkalaşırken, yeni oluşan bir dijital elit ile sıradanların aynı hayatı yaşayacağını yürekten söylemeye devam mı edeceğiz? Evet! Çünkü korkuyoruz. Kendi “kutsal” saydığımız varlığımızın tehlike altında olabileceğini düşünmek istemiyoruz...”

“... Bir uçta, eşitsizliğin yarattığı duyguyla kendi içerik kabilelerini yaratan kitleler, diğer uçta da %1’lik dilimin içinde kendi önceliklerinin propagandasını yapan büyük içerik üreticileri... Ceza ve ödülün anlamlarının gereksiz bir şekilde arttığı veya azaldığı, doğru ile yanlışın ne olduğunun ölçülemeyecek boyutlarda kontrolden çıktığı bir yapının içindeyiz. Bunun yanında devletler de cabası...”

“...Dikkat edilmelidir ki; dünyanın herhangi bir yerinde üretilen veriye erişimin kolaylaşması ile başlayan yıkıcı inovasyon çağında, küreselleşmenin imalat politikalarını yeniden şekillendirmesi ve en önemlisi teknolojinin “sıradan çalışanlara” bir tehdit oluşturması yeni bir kırılmanın hatlarını netleştiriyor...”

S.9: Daha fazla dayanışma mı, yoksa her koyun kendi bacağından asılır mı?

Yanıtlayan Sayısı: 150

Daha fazla dayanışma	%56,00	84 kişi
Her koyun kendi bacağından	%44,00	66 kişi

“... Küreselleşirken de benzer yollardan geçtik... Paylaşmak yerine, kendi geleceğimiz için her türlü kötülüğü yaptık. Şirketlerdeki, diğerinin ayağını kaydırma planlarını, hatta mobbing denen kötülüğü de önce insanlığımıza sonra da insan kaynaklarının literatürüne ekledik.

Dijitalleşmenin de geleceği farklı değil.

Küreselleşme, toplumları etkiliyordu. Yapabileceği veya yaratabileceği sıkıntı bu yaşadıklarımızla kısıtlıydı. Sağ çıkmayı başardık ama dijitalleşme, birey bazında çok ağır hasarlar bırakıyor dersek yanlışmış olmayız...”

“... İnsanoğlu, ölüm meselesini kendi çelişkilerinin tam ortasına koymuştur. Binlerce yıldır, bir meçhule gittiğini bilerek yaşayan bu canlı, korkularıyla ördüğü bir hayatta çaresiz bir şekilde çırpınıyor...”

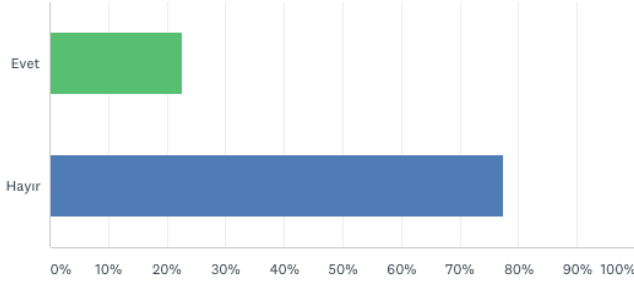
“... Kötülüğü, uğursuzluğu, ölümsüzlüğü ve geleceği beklerken bir sürü senaryo yazılabilir. Özellikle son 10 yılda en çok konuşulan filmler, romanlar, düşünsel kitaplar hep gelecek üzerine...”

En gelişmiş ve en korkulu yüzyılda yaşıyoruz.

Gelecek temalı fikri ve sanatsal ürünlerden bazı örneklerle bakalım: Yıl 2040, iklim değişikliği yüzünden nefes alamıyoruz ve maskelerle geziyoruz... Beslenmek için hap alıyoruz, çünkü tarım tamamen yok olmuş... Su bulmak için insanlar birbirlerini öldürüyorlar... Robotlar dünyayı ele geçirmiş ve insanlar saklanıyorlar... Petrol değil, su ve buğday savaşları hâkim... Bir makineye bağlı olarak sanal yaşayan insanlar... Hakikat ve gerçeğin savaşı...”

“... Yaşadığımız yüzyılda, henüz bu gelişmeler çoğunluk için bir kurgunun konusu... Hatta buna, bilinç üstünüzdeki korku diyelim. Bilinçaltımızdaki avcılık ve toplayıcılık zamanından gelen açlık korkusu ile bilinç üstünüzdeki gelecek ve yoksunluk dönemi korkuları, biz hiç fark etmeden birleşince olanlar oluyor. İnsan makinesi aslında açlık ve yaşamda kalma korkuları ile tasarlanmış bir makinedir. Tüm sistemi buna göre kurulmuştur. Gelecek ve yoksunluk korkusu ile karşılaştığı zaman, makine otomatik olarak hata veriyor. Alışmadığı kadar hızlı bir dönüşüme ayak uyduramayınca arıza sinyali veriyor. Modern çağda biz bu arıza sinyalini panik atak, anksiyete, reflü, çift kutuplu kişilik bozukluğu veya manik-depresif rahatsızlıklar olarak isimlendiriyoruz. Oysa bilinç düzeyinde hepimiz mutluluğu arıyoruz. Buluyoruz. Kaybediyoruz. Yeniden arıyoruz ve bu böyle sürüp gidiyor. Bu dönemde sürekli kaybediyoruz. Ve korkarım ki, aramayı da bırakıyoruz...”

S.10: Bu kırılma, dünyada herkesi eşit etkileyecek mi?

Yanıtlayan Sayısı: 150

Evet	%22,67	34 kişi
Hayır	%77,33	116 kişi

"... Artık kentlere kısıtlı sürelerde su ve elektrik verilmeye başlanacak. Yiyecek stokları da hızla tükenmeye başlayacak. Hiçbir teknoloji, insanın bu ihtiyaçlarını kökten karşılayamayacak. Su yüzünden, kentlerde kargaşalar çıkmaya, su kuyularının önün- de silahlı güvenlik görevlileri nöbet tutmaya başlayacak.

Tabii, su ve elektrik olmayınca, inşaat projeleri de zamanında bitmeyecek. Konutların hammaddesi çelik, çeliğin temeli de yine su... Bu sefer, suya yakın bölgelerde insanlar çadır kentlerde yaşamaya başlayacaklar.

İşte bu noktada, dijital elit bir karar alacak:

"Dünyanın nüfusu azalmalı! Yoksa herkes ölecek! Özellikle de onlar!" ..."

"... Azimli ve hırslı olmamaları, kriz dönemlerini olumsuz etkileyecek. Hep yükselmek istemeleri nedeniyle "yıldız savaşları" yaşanabilir. Çabuk vazgeçmeleri nedeniyle şirketlerin yetenekleri tutmaları zorlaşacak. Standart işleri yaptırmak kolay olmayacak. Zaman ve emek gerektiren meslek dalları değer kaybedecek. Her şeyi kişiselleştirmek istemeleri, zengin-fakir uçurumu yaratacak..."

"... Çıkışındaki "bütünleşme" ve "dayanışma", anlamlarını yitirmiş bir şekilde dünyayı, hatta uzayı bile sarabiliyor. Ortak mönüler, kaynaşmış kültürler ve hepimize ait bir yaşam çok uzağımızda... Küreselleşmenin getirdiği denge giderek de güçlünün lehine kuruluyor..."

"...İnsan beyninin karmaşıklığına benzer bir şekilde, birçok sistemin domino taşları gibi birbirine dokunup, milyonlarca yeni kombinasyon ortaya çıkardığı büyük bir değişimden bahsediyorum. Çok yoğun frekansta ve hızla yayılan şeyler, doğru olup olmadığına bakılmaksızın etkin bir şekilde bilinir ve kendinden önceki kayıtların üzerine kaydedilir..."

"... Bana göre, dönemsel bağ kurma eksikliğimiz, tarih derslerimizin kurgusunun "tarihin anlatıldığı döneme bütünüyle bakmak" yerine "medeniyetlerin tarihini sırasıyla okumamız" üzerine inşa edilmesinden kaynaklanır. Belki de bu sebepten, dijital gelecekle ilgili analizlerimiz de hep "varış noktası" ile ilgili oluyor.

Bu hassasiyetle ilk medeniyetin vardıği yerden, geriye dönük olarak uzun bir kuyruk olacağını hayal edin... Bu yolla, dünyadaki tüm medeniyetlerin, dijital dünyanın sunması planlanan refaha bir anda toptan ulaşamayacağını hemen kavraya- bilirsiniz..."

SON YORUM (Kitaptan alıntıya devam):

... “Ölmek” filini kullanmak ilgi çekici olduğu kadar, iticidir de... Hem okuyan ve duyan hem de yazan ve söyleyen için insan ruhunda hoş olmayan karşılıkları vardır.

İşte bu yüzden, “kayıp” kelimesi fikren daha satın alınabilir bir kavramdır.

“Babam öldü” yerine “Babamı kaybettik” cümlesini kullananlar, işte bu ruh halini dikkate alırlar. Ama sonuç değişmez. Bahsettiğimiz kişi artık nefes almıyordur.

Ölüm kimseye yakışmaz ve insanın sevgisinin büyüklüğü ile orantılı bir “yas” süreci başlar.

Çünkü “ölmek” veya “kaybetmek” kavramlarının sosyal yaşamda başka anlamları olduğu gibi “yas” kelimesinin de başka karşılıkları vardır.

İşi kaybetmek... Maçı kaybetmek...

Çocuğunu kaybetmek...

Ruhunu kaybetmek...

Maaşını kaybetmek...

Babasını kaybetmek...

Bunlar, devamı olmayan veya bitmiş, yok olmuş, geri gelmesi meçhul ve kontrol edemeyeceğimiz anlarda kullandığımız örneklerdir.

Hepsinin sonunda da duygusal açıdan bir yas yaşarız. Çünkü yas, geri döndürülemeyecek bir kayıp karşısında verilen insani bir tepkidir.

İşin ilginç, insanın doğası gereği “yas” duygusu doğal karşılanır. Aslında çaresiz her insanın yaşayacağı bir duygu olduğundan herkesin kabul gören bir yas dönemi vardır.

Bizim neslin yas döneminin de doğal gözükmesi ve kolektif bir hal almasının sebebi de budur. Sorun olarak görünseydi çözümüne odaklanılabildi. Ancak, çağdaş insanın bu duygusu yas olarak algılanmaktadır.

Düşünsenize, yenilikçi bir anlayışla yola çıkan insanlık “yoksun kalma” duygusu ile boğuşmak zorunda kalmakta, bunu yaşadığı hayatın bir gerçeği olarak kabullenmektedir.

Bu durumun daha da ağırlaşacağını düşünüyorum. Çünkü özellikle bizim nesil kendini çaresiz hissettikçe, “duramıyor”, vazgeçemiyor. Vazgeçtiğinde dışlanıyor.

Çoğunluğun mahalle baskısı altında ezilen bu insan tipi, acı kaybının yasını yaşamayı ve bunun için destek almayı normal görüyor. Yas dönemini yaşamak her zaman insanlara umut veriyor. Çünkü yas dönemi kaybın ardından yeni duruma adapte olabilmek için bir araç olarak görülüyor.

Bu durum, psikolojik bir analizle/çalışmayla çok yakından benzerlik gösteriyor. 1926 yılında İsviçre’de doğan Psikiyatrist Elizabeth Kübler-Ross en bilinen çalışması olan Five Stages of Grief’te (Üzüntünün/Yasın Beş Aşaması) insanların kendilerini ölüme yaklaştıran veya travma oluşturabilecek etkide olan bir haber aldıklarında ya da bir kayıp yaşadıklarında 5 aşamadan geçtiklerini belirtiyor.

Ross’a göre yas sürecinin aşamaları:

1. İnkâr
2. Öfke/Kızgınlık
3. Pazarlık
4. Depresyon
5. Kabullenme

Biz şu an ikinci aşamadayız:

Öfke aşaması, inkâr aşamasının hemen ardından geliyor. İlk aşamada, gündeme gelemeyen sorguların, gündeme gelmesi ile birlikte çözümsüz olan bu sorguların sayısının artması, insanda öfke yaratıyor. Bu öfke, konuyla ilgili herkese ve her şeye karşı şekilleniyor. Aslında, yas evresinde bu öfkenin yaşanmasının engellenmemesi öngörülüyor. Eğer bu öfke yaşanmazsa ve yok edilmeye çalışılırsa, kişi endişe, tedirginlik ve öfke halini bir travma olarak hayatı boyunca yaşayabiliyor. Burada kritik mesele, öfkenin kişinin kendisine veya çevresindekilere zarar vermeden yansıtılmasını yönetmek olarak tarif ediliyor.

İşte bu da son dönemlerde yeni mesleklerin bir anda patlamasının sebebini çok iyi açıklıyor.

Bugünün insanının, dijital dönüşümle imtihanını yas evreleri ile açıklayabilmek için, günümüzü de ikinci evre, yani “öfke” evresi ile tanımlayabiliriz.

Öfkenin temelinde “korku” vardır. Bir anne düşünün, çocuğunun tırabzanda tehlikeli hareketler yaptığını görüyor. Biraz daha dengesiz davranırsa, düşecek. Yüksek olduğu için belki de ölecek. Kalbi ağzında atan anne, hızlıca gidiyor ve çocuğu tırabzandan alıyor. İlk tepkisi, çoğunlukla okkalı bir tokat oluyor. Canından çok sevdiği, düşmesi halinde öldüğünü düşün- düğünde içi sıkılan bir anne, neden hayatını kurtardığı kendi çocuğuna öfkelenir?

Cevabı çok net: Kaybetme korkusu...

Kendini aldatılmış hisseden, temel sorunların değişmediği, hatta daha önce yaşamadığı sorunları da yaşayan insan, bu durumuna karşı bir korku duyuyor ve yaşadıklarını öfke ile karşılıyor.

Hızın ve değişimin kontrolden çıkması ile birlikte, buna uygun planlanmamış insanlık, inkâr evresinde sorgulamadığı şeyleri şimdi sorguluyor. Bu sorguların sıklığı ve can sıkacak şekilde çokluğu, öfkenin toplumun her kademesinde hâkim olmasına yol açıyor.

Profesyonel destek alabilenler, yurtdışından ithal edilmiş reçetelere ulaşabilenler veya kendi detokslarını üretebilenler, bu öfkeyi yansıtabiliyorlar. Hatta bazen “fight-club” benzeri oluşumlarla, bir insanın insanlıktan çıktığı anları bile yaşayabiliyorlar.

Bu desteği alamayanların ise iki türlü davranış biçimi şekilleniyor.

Bunların birincisi, çevresine zarar verme ve yıkım, ikincisi ise bastırılmış bir öfkeyi içinde barındıran, kirlenmeye hazır bir ruh hali.

Her ikisi de toplumun şekillenmesi açısından çok tehlikeli. Yeni gelen neslin doğuştan sahip olduğu yeteneklerden yok- sun ve kendini geliştirme imkânı olmayan insanların öfkesinin farklı çeşitlerini akşam haberlerinde görüyoruz.

Kredi kartı çılgınlığı, insanların kazandığından daha fazla harcaması, mobbing, hayvanlara şiddet, kadın ve çocuk tacizinin artması gibi temel konuları derinliğine incelediğinizde bugünü hastalıklı hale getiren sorunları ve öfkeyi görebilirsiniz.

Özellikle yıkıcı inovasyon sonunda ortaya çıkan yeni uygulamalar ve hizmetler karşısında kendini çaresiz hisseden sektör temsilcilerinin saldırganlığında da bu öfkeyi görüyoruz.

Booking.com’un, Türkiye’de faaliyetlerini yürütememesi için TURSAB’ın açtığı dava, yine Türk taksicilerin UBER’in varlığını kanuni düzenlememelerle engellemek isteği ya da Barselona’daki otelcilerin Airbnb ile mücadelesinin saldırgan bir tavır içermesinin altında da bu öfke var. İnkâr ettikleri bu hizmetlerin, nefes almalarına engel oluşturduğunu anladıkları zaman, bu kaybın varlığına öfke ile karşılık veriyorlar.

Frene basanların emek yoğun sektörleri yaşatacağını söyleyen liderleri tercih etmesi ve ekonomik refah garantisini, Prof. Dr. Deniz Ülke Arıboğan’ın Duvar kitabında tanımladığı yeni ve güçlü krallara oy vererek sağlayacağını düşünmesi bu sebepten. Demokrasi değil mesele, iş ölüm kalım mücadelesine dönmüş durumda.

Ancak bu grupların, zamanın ruhuna uygun bir şekilde, önümüzdeki dönemde yasin diğer evrelerine geçişini de izleyeceğiz. İnsanların tercihinin önünde geçici tedbirler, değişimin biteceği anlamına gelmiyor.

Amazon.com’un her alanda büyümesi ve perakende sektörü- ne yenilikler getirmesi henüz inkâr ve öfke evresinde. Ancak, bu evrenin bitiminde diğer evrelerin yaşandığına da şahit olacağız.

Sanayi 4.0’a adapte olamayan sanayi işletmeleri için de durum farklı olmayacak.

Doğal seleksiyon bu evrede de kendini gösteriyor. Bu kadar bölünmüşlüğü içinden, insanlık için ortak bir akıl ve çözüm çıkmasını bekleyen fütüristleri en iyi deyişle “iyi niyet elçileri” olarak görmek istiyorum.